

Právo medzinárodných ekonomických integračných zoskupení – prednáška

07.12.2013

Mgr. Adam Gierl
Ústav európskeho práva a oddelenie
medzinárodného práva

adam.gierl@upjs.sk

Európske právo vonkajších obchodných vzt'ahov a jeho význam pre ekonomickú integráciu

Miesto a úloha práva v rámci medzinárodných hospodárskych integračných zoskupení štátov (s osobitným zreteľom na Európsku úniu)

autori: prof. JUDr. Ján Klučka, CSc., doc. JUDr. Kristián Csach, PhD., LL.M., JUDr. Radoslav Benko, JUDr. Ľudmila Pošiváková

Študijný materiál

Dostupný na <http://www.upjs.sk/public/media/2712/Miesto%20a%20uloha%20prava%20v%20ramci%20medzinarodnych%20hospodarskych%20integracnych%20zoskupeni%20statov.pdf>

- **Európska únia** (predtým Európske spoločenstvá) uzatvára zmluvy s **tretími štátmi** (ale aj s **medzinárodnými organizáciami**) s rôznorodými predmetom úpravy.
- Tieto zmluvy sa vo všeobecnosti označujú ako *dohody o pridružení* a stanovia sa nimi *vzájomné práva a povinnosti, spoločné postupy a osobitné postupy*.
- **Termín *tretie štáty* môže mať viacej významov:**
 - 1) ide o štáty ktoré sa majú perspektívne stať členskými štátmi, požiadali o členstvo v nej, ale v danom momente nespĺňajú požadované podmienky. Dohody o pridružení s nimi výslovne predpokladajú ich budúce členstvo.
 - 2) tretie štáty ktoré nemajú perspektívu pristúpenia a dohody s nimi slúžia na zabezpečenie hospodárskej a obchodnej spolupráce s ES. Čl.217 tzv. Lisabonskej zmluvy.
 -

- Vytvorenie Európskeho hospodárskeho priestoru od 1.1. 1994
- Súčasťou sú čl. štáty EÚ (okrem Chorvátska) a čl. štáty EFTA
- uplatňovania práva vnútorného trhu (okrem poľnohospodárstva a rybolovu) bez členstva v EÚ
- EFTA (v súčasnosti 4 členské štáty – Nórsko, Švajčiarsko, Island, Lichtenštajnsko)
- Transatlantic Trade Investment Partnership – (TTIP alebo TAFTA) – pripravovaná dohoda medzi USA a EÚ, ktorá bude mať za cieľ vytvorenie zóny voľného obchodu v priestore severného Atlantiku

- Integračný postup, ktorý smeroval dlhodobo dovnútra únie vytvoril možnosti jednotného vystupovania v otázkach **vonkajších obchodných vzťahov** aj navonok,
- regulácia medzinárodného obchodu na regionálnej, ale na **celosvetovej úrovni**.
- **Svetová obchodná organizácia (WTO)**
- **vznik organizácie 1. januára 1995** (uruguajské kolo rokovaní z roku 1994)
- nahrádzajúca dovtedajší (neinštitucionalizovaný) systém medzinárodnej obchodnej regulácie založený Všeobecnou dohodou o clách a obchode (*General Agreement on Tariffs and Trade* - GATT 1948).
- WTO zastrešuje okrem GATT desiatky medzinárodných zmlúv, regulujúcich medzinárodný obchod, ako napr.
- Všeobecnú dohodu o obchode so službami (*General Agreement on Trade in Services* – GATS),
- Dohovor o obchodných aspektoch duševného vlastníctva – TRIPS a ďalšie

- Svetová obchodná organizácia má v súčasnosti 159 členov (okrem 158 štátov je **členom aj Európska únia**)
- Európska únia a WTO boli založené za účelom podpory cezhraničného obchodu, resp. odstraňovania bariér cezhraničného obchodu (aj keď v prípade EÚ bol výlučne tento cieľ sledovaný iba na počiatku)
- Integrácia dovnútra (v rámci EÚ) sa dopĺňa aj integráciou navonok (WTO)
- Zaujímavé vo vzťahu k aktom Európskej únie – stávajú sa predmetom kontroly na úrovni WTO a posudzovania aj podľa iných kritérií (zlučiteľnosť s pravidlami **GATT/WTO**).
- V podstate systém WTO hľadá na akty EÚ ako na *vnútroštátne právo*

- Z pohľadu **medzinárodného práva** (medzinárodné zmluvy) rozlišujeme v práve WTO medzi *plurilaterálnymi* (viacstrannými dohodami) a *multilaterálnymi* zmluvami (mnohostrannými dohodami“).
- V prípade *plurilaterálnych* zmlúv má členský štát WTO právo zvoliť si, či sa stane stranou predmetnej medzinárodnej zmluvy (napr. Dohoda o verejnom obstarávaní – ***Agreement on Government Procurement***)
- V prípade *multilaterálnych* zmlúv sú stranami zmluvy všetky členské štáty WTO.
- **Systém práva WTO zahŕňa aj osobitný režim na riešenie sporov vyplývajúcich z porušenia práva WTO**

- Osobitný mechanizmus na riešenie sporov, upravený v **Dohovore o pravidlách a postupoch pri urovnávaní sporov** (*Dispute Settlement Understanding*)
- WTO orgán na urovnávanie sporov („*Dispute Settlement Body*“ - **DSB**)
- Rozhodovanie sporov je centralizované – štáty sa vzdali rozhodovania o individuálnych sankciách
- DSB zvyčajne nariadi aby dotknutý štát uviedol svoju legislatívu do súladu s pravidlami WTO
- Možnosť uloženia **individuálnych sankcií** (vyrovnávacie clá napr.)

- Členský štát dotknutý opatrením, ktoré podľa neho porušuje právo WTO, môže podať návrh na **konzultácie, počas ktorých sa má medzi štátmi dosiahnuť kompromis** (dosiahnutie kompromisu v rokovaniach, podporených dobrými službami, sprostredkovaním, zmierovacím konaním – klasicky systém pokojného riešenia sporov).
- možnosť žalujúcej strany požiadať o ustanovenie poroty („*panelu*“ – spravidla pozostáva z troch členov, určených sekretariátom DSB.) Porota následne pripraví správu („*report*“), ktorú zašle sporovým stranám a predloží DSB.
- DSB o správe rozhoduje tzv. **negatívnym konsenzom** – buď je konsenzuálne odmietnutá, alebo sa považuje za prijatú rozhodnutím DSB („*ruling*“ alebo „*recommendation*“).
- Voči rozhodnutiu sa môže sporová strana odvolať na „Odvolací orgán“ („*Appellate body*“). Odvolací orgán pozostáva zo siedmich členov (volených na funkčné obdobie štyroch rokov) a má **stálu povahu**.
- Uvedený spôsob riešenia sporov pred DSB môžu využiť iba členovia WTO (členské štáty a EÚ)

Niekoľko problémových otázok vo vzťahu práva WTO a EÚ:

- Právne postavenie noriem WTO v rámci systému práva EÚ, a s tým spojené otázky **priameho a nepriameho účinku**, resp. súdnej ochrany;
 - Vplyv práva WTO na jednotlivé sektorové (odvetvové) politiky EÚ;
 - Rozsah a spôsob, akým orgány EÚ integrujú hmotnoprávne záväzky obsiahnuté v dohodách v rámci WTO do svojich politických a legislatívnych procesov
 - vplyv všeobecných právnych princípov a pravidiel „*due process*“ vytvorených orgánmi na riešenie sporov v rámci WTO (DSB – *Dispute settlement body*) nielen na **rozhodovacu činnosť** Súdneho dvora EÚ, ale aj na interpretáciu európskeho práva všeobecne (teda aj vnútroštátnymi orgánmi) a to osobitne vo vzťahu k obmedzeniam obchodu.
-
- Delenie vychádza z De Búrca, G., Scott, J.: *The Impact of the WTO on EU-Decision Making*

- **EÚ je členom WTO**, ako aj signatárom množstva dohovorov uzatvorených na pôde tejto organizácie
 - tým sa stávajú sa medzinárodné zmluvy v rámci WTO, ktoré EÚ podpísala, **neoddeliteľnou súčasťou právneho poriadku Únie** a v rámci tohto právneho poriadku má *Súdny dvor EÚ* právomoc rozhodovať v konaní o prejudiciálnej otázke o výklade takýchto dohovorov.
-
- Pozri bližšie: Rozsudok Súdneho dvora vo veci C-180/11 „*Bericap*“ z 15. Novembra 2012, rozsudok z 11. septembra 2007, *Merck Genéricos – Produtos Farmacêuticos*, C-431/05, Zb. s. I-7001, bod 31.

- Pravidlá WTO sú spravidla **koordinačnej povahy**, dávajú veľký priestor na rokovanie strán v konkrétnych sporoch (viď vyššie)
- Argument pre nepriznanie priameho účinku vo vnútroštátnom práve
- Zároveň tieto pravidlá ani nevytvárajú pre jednotlivcov práva, ktorých by sa títo mohli priamo dovolávať
- Povaha pravidiel WTO vplýva na právne posúdenie rozporu **vnútroštátneho pravidla**, alebo opatrenia orgánu EÚ s pravidlom práva WTO (ako pravidlom **medzinárodného práva**).

- Z pohľadu WTO sa na právo EÚ hľadá ako na *vnútroštátne právo*, ktoré nie je dôvodom, ospravedlňujúcim porušenie prevzatej medzinárodnej povinnosti (pozri: medzinárodné zmluvné právo, pravidlá zodpovednosti podľa medzinárodného práva)
 - Rozpor so záväzkom WTO je porušením medzinárodného práva bez ohľadu na to, či rozpor spôsobil štát, alebo EÚ ako medzinárodná organizácia
 - *per se* však **nespôsobuje** neplatnosť prijatého aktu.
 - Súdny dvor EÚ možnosť prehlásiť opatrenie orgánu únie za neplatné **v dôsledku** porušenia práva WTO
-
- (napr. opatrenia EÚ, sa smerom dovnútra posudzujú primárne v súvislosti s právomocou na ich vydanie, ktorá vyplýva z EÚ práva)

Výnimky:

- dve základné výnimky k tomuto pravidlu vytvorené judikatúrou Súdneho dvora:
- ak únia zamýšľala implementovať určitý záväzok, prevzatý na seba v kontexte práva WTO (tzv. „*nakajima*“ výnimka), alebo v prípade, ak opatrenie únie výslovne odkazuje na určité ustanovenie zmluvy WTO (tzv. *fédiol* výnimka)
- Generálny advokát Geelhoed: *„Ak je jasné, že konkrétnym úmyslom opatrenia Spoločenstva bolo implementovať konkrétnu povinnosť práva WTO, zákonodarca Spoločenstva sa v zásade rozhodol obmedziť svoj vlastný manévrovací priestor pri rokovaniach tým, že sám „včlenil“ uvedenú povinnosť do práva Spoločenstva.“*

(bod 64 návrhov GA vo veci C-313/04 „*Franz Egenberger GmbH Molkerei und Trockenwerk proti Bundesanstalt für Landwirtschaft und Ernährung*“)

- Realizácia záväzkov vyplývajúcich z medzinárodného práva verejného pravidelne **vyžaduje realizačnú, resp. implementačnú normotvorbu**,
- Dôležitosť predovšetkým v prípade, ak medzinárodné právo **nemá** priamy účinok
- Realizácia záväzkov vyplývajúcich z medzinárodného práva môže byť uskutočnená aj prostredníctvom iných medzinárodných medzivládnych organizácií, **vrátane Európskej únie** (vydávanie nariadení ako priamo účinných a aplikovateľných prameňov práva ako efektívny nástroj)

Výhoda: zvýšené možnosti ochrany práv jednotlivca

- oprávnený subjekt sa môže obrátiť so žalobou o preskúmanie zákonnosti aktu orgánu EÚ na Súdny dvor EÚ podľa čl. 263 ZFEÚ.
- členský štát je *per se* aktívne legitimovaný podať takúto žalobu (tzv. privilegovaný žalobca)
- fyzické a právnické osoby môžu v prípadoch, ak napádajú akt, ktorý je im určený alebo ktorý sa ich priamo a osobne týka, prípadne ak postupuje voči regulačným aktom, ktoré sa ho priamo týkajú, a nevyžadujú vykonávacie opatrenia.
- za rovnakých podmienok môže oprávnený subjekt podať žalobu aj na nečinnosť orgánu EÚ.

Spoločná obchodná politika (čl. 206 ZFEÚ) slúži ako právny rámec pre uzatváranie bilaterálnych a multilaterálnych dohôd obchodnej povahy s ďalšími subjektmi medzinárodného práva.

Európska únia, ako plnohodnotný člen WTO, je povinná pri aplikácii **Spoločnej Obchodnej Politiky** rešpektovať pravidlá príslušných dohôd WTO.

Pred rokom 1995 **Európske spoločenstvo nebolo stranou GATT** – iba jednotlivé členské štáty – postavenie *faktického člena* – z titulu výlučnej právomoci spoločenstva v oblasti cezhraničného obchodu.

EÚ zaväzujú k presadzovaniu zásady nediskriminácie v oblasti externého obchodu s komoditami (GATT – *General Agreement on Trade and Tariffs*), službami (GATS – *General Agreement on Trade in Services*) a obchodných aspektov duševného vlastníctva (TRIPS),

- predovšetkým prostredníctvom dodržania **doložky najvyšších výhod** (*členská krajina je povinná zaobchádzať so zahraničnými poskytovateľmi služieb z jednej členskej krajiny WTO nie menej priaznivo, ako zaobchádza s poskytovateľom služieb z akejkoľvek inej krajiny*) a
- **princípu národného zaobchádzania** (*členská krajina je povinná zaobchádzať so zahraničnými poskytovateľmi služieb nie menej priaznivo, ako s domácimi poskytovateľmi služieb a to do takej miery, do akej sa zaviazala v svojej listine špecifických záväzkov*).

Článok IX Dohody o WTO (model hlasovania) Rozhodnutia sa prijímajú konsenzom – každý člen má jeden hlas. Ods. 1 tohto článku stanoví, že EÚ má toľko hlasov, koľko je členských štátov. Keď hlasujú členské štáty a EÚ, zároveň, počíta sa počet hlasov podľa počtu členských štátov a hlas Únie sa nepočíta.

prípád **Haegeman** (Case **C-181/73** R. & V. Haegeman v. Belgian State (1974)) – súčasťou práva Európskeho Spoločenstva sú medzinárodné zmluvy uzatvorené Spoločenstvom, vrátane GATT – GATT ale nebol chápaný ako jeden z aktov inštitúcií ES v zmysle článku 234 ZES.

Dohody WTO majú povahu tzv. zmiešaných zmlúv. nespadajú všetky do výlučnej právomoci Únie, ale čiastočne spadajú aj do právomoci členských štátov

V rozsahu **v ktorom spadajú do právomoci štátov** netvorí súčasť práva únie

Dohody WTO sú však záväzné ako pre EÚ, tak aj pre členské štáty bez ohľadu na to, či spadajú do výlučnej či spoločnej právomoci EÚ (záväzky MP)

prípád **Nemecko v. Komisia** (Case **C-61/94** Germany v. Commission (1996)): Súdny dvor stanovil, že GATT je hierarchicky postavená nad sekundárne právo ES. Avšak nemá prednosť pred primárnym právom...

Prípád **Banque Indosuez** (Case **C-177/96**) týkajúci sa rozhodnutia Komisie o antidumpingových poplatkoch. Preambula rozhodnutia konštatovala súlad s medzinárodnými záväzkami a Súdny dvor preto ďalej súlad neskúmal a na medzinárodné záväzky nikde vo svojom rozhodnutí neodkazoval

Princíp priameho účinku

Je vlastný tak európskemu právu aj medzinárodnému právu (poukaz na zásadu *pacta sunt servanda* ako aj na nemožnosť štátu odvolávať sa na vnútroštátne zákonodarstvo ako na dôvod neplnenia záväzkov – čl. 27 VDZP). Vzťah medzinárodných zmlúv a vnútroštátneho práva určuje ústavné právo jednotlivých štátov (poukaz na Ústavu SR, čl. 7, ods. 2 a 5).

Dohody WTO sú klasickými prameňmi medzinárodného práva, z pohľadu Únie ide o „vonkajšie zmluvy“. **Nevzťahuje sa na ne princíp priameho účinku** – teda ustanovení týchto dohôd sa nemožno dovolávať priamo (napr. jednotliviec)

Samotné právo WTO priamy účinok svojich noriem neukladá a túto otázku prenecháva na vnútroštátnu úpravu. Napr. ustanovenie článku **XVI Dohody o založení WTO** (*Each Member shall ensure the conformity of its laws, regulations and administrative procedures with its obligations as provided in the annexed Agreements*) nepredpokladá priamu aplikovateľnosť – nevylučuje, že priznanie priameho účinku niektorým ustanoveniam dohôd právom členského štátu

Portugalsko v. Rada (Case **C-149/96**, Portugal vs. Council, (1999)) –

„V súlade so zásadami medzinárodného práva verejného, Európske Spoločenstvá môžu uzavrieť dohodu s nečlenským štátom, ktorá môže vyvolávať priame účinky v právnych poriadkoch zmluvných štátov“

Súdny dvor priamy účinok dohôd WTO v zásade odmieta
Princíp priameho účinku v judikatúre SD: *Van Gend en Loos*

International Fruit (Joined cases 21 to 24/72, International Fruit Co. NV v. Produktschaft voor Goenten en Fruit, 1972 E.C.R. 1219 (1975) 2 CMLR) Holandsko v tomto prípade odmietlo udelenie dovozných licencií na jablká *International Fruit* dovážané z nečlenského štátu na základe nariadenia Rady, ktorého účelom bola ochrana komunitárnych producentov.
Žalobca na holandskom súde namietal porušenie článku **XI GATT – vlastne sa domáhal priameho účinku**

Článok IX GATT:

- 1) *Each contracting party shall accord to the products of the territories of other contracting parties treatment with regard to marking requirements no less favourable than the treatment accorded to like products of any third country*
- 2) *The contracting parties recognize that, in adopting and enforcing laws and regulations relating to marks of origin, the difficulties and inconveniences which such measures may cause to the commerce and industry of exporting countries should be reduced to a minimum, due regard being had to the necessity of protecting consumers against fraudulent or misleading indications.....*

Súdny Dvor stanovil, že sa možno dovolávať neplatnosti aktu Európskych Spoločenstiev na základe medzinárodnej zmluvy, ktorá viaže Spoločenstvá **iba vtedy ak priamo jej ustanovenia zakladajú právo jednotlivca dovolávať sa ho pred súdom.**

Vo vzťahu ku GATT dospel k záveru, že vzhľadom na značnú flexibilitu ustanovení GATT, ktoré umožňujú jednostranné výnimky a derogácie zo strany zmluvných štátov, nie je možné, aby jednotlivci mali právo dovolávať sa ich ustanovení pred súdmi.

Výnimky

Fédiol (referenčná výnimka) a *Nakajima* (transpozičná výnimka) - týkajú sa dohody GATT

Výnimka **Fédiol** (Case **C-70/87**, Fédération de l'industrie de l'huilerie de la CEE (*Fédiol*) v Commission of the European Communities, 1989): Spoločnosť Fédiol sa obrátila na Komisiu na základe nariadenia Rady č. 2641/84, ktoré jednotlivcom dáva právo podať sťažnosť týkajúcu sa obchodných praktík tretích štátov, ktoré sú rozpore s GATT. Komisia má povinnosť posúdiť, či tieto praktiky sú v súlade s GATT a prípadne zahájiť spor podľa príslušných ustanovení GATT (k čomu v tomto prípade nedošlo)

Fédiol podal žalobu k ESD o neplatnosť rozhodnutí Komisie o výklade pojmu *nekalé obchodné praktiky* obsiahnutom v nariadení č. 2641/84, ktoré sa považoval za nesúladne s GATT.

ESD sa nezaoberal súladom komunitárnych aktov s GATT, ale pripustil, že nariadenie 2641/84 dáva obchodníkom právo podať na základe GATT **žalobu na Komisiu, ktorá tieto akty aplikuje, a Súdu dáva právomoc preskúmať príslušné rozhodnutie Komisie.**

Súd uviedol, že nariadenie č. 2641/84 **odkazuje** na ustanovenia GATT. V tomto prípade nejde o priamy účinok GATT, kde by ESD neaplikoval komunitárny akt v dôsledku jeho rozporu s GATT. ESD posudzoval či Komisia pri interpretácii GATT prekročila svoju diskrečnú právomoc. ESD teda interpretoval a aplikoval Dohodu GATT z hľadiska toho či sú určité obchodné praktiky s ňou zlučiteľné, aby posúdil rozhodnutie Komisie

Výnimky

Výnimka **Nakajima** (Case **C-69/89**, Nakajima All Precision Co. v. Council of the European Communities, 1991) súvisí s antidumpingovými predpismi

Súdny dvor konal podľa článku 241 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva o neaplikovateľnosti antidumpingového nariadenia kvôli jeho rozporu s **antidumpingovým kódexom GATT**. Súdny dvor rozhodol, že v tomto prípade sa žalobca nedovoľáva priameho účinku ako v prípade *International Fruit*

Vzhľadom k tomu, že antidumpingové nariadenie predstavuje transpozíciu Dohody GATT do komunitárneho práva a bolo prijaté za účelom implementácie tejto dohody, je nutné skúmať jeho súlad s príslušnými ustanoveniami GATT a tento súlad aj zaistiť.

Súd interpretoval ustanovenia antidumpingového kódexu GATT, aby zistil či nariadenie ES je s ním v rozpore. Tento rozpor však nezistil a žalobu o neaplikovateľnosť nariadenia zamietol.

Jednotlivec sa môže dovoľávať ustanovení práva WTO pokiaľ na ne komunitárne akty priamo odkazujú, alebo boli prijaté kvôli ich implementácií.

Súdny dvor zmiernil svoj postoj voči priamemu účinku práva WTO - vytvoril princíp nepriameho účinku - *princíp konzistentného výkladu práva WTO*.

Podľa tohto pravidla ak vnútroštátne pravidlo vedie k viacerým možným variantom výkladu, je nutné ho interpretovať pokiaľ možno čo najviac v súlade s medzinárodnými záväzkami – následok v praxi je ten, že sa prekleňujú záväzky podľa vnútroštátneho práva a medzinárodného práva

Princíp nepriameho účinku práva WTO bol Súdnym dvorom vytvorený v rozhodnutiach *Komisia v. Nemecko, Hermes, Dior a Groeneveld*.

Súdny dvor vychádzal z princípu, interpretácie (vtedy) komunitárneho aktu, ktorý musí byť vykladaný v súlade s komunitárnym aktom vyššej právnej sily.

• **Komisia v. Nemecko (Case C-61/94, Commission v. Germany (International Dairy Arrangement – the „IDA“))** - Nadradenosť medzinárodných dohôd uzatvorených Spoločenstvom nad sekundárnym právom ES znamená, že sekundárne právo musí byť v najširšej možnej miere interpretované v súlade s medzinárodnými dohodami.

- **Hermes** (Case **C-53/96**, Hermes International v. FHT Marketing Choice BV (1998)) – aj národné právo musí byť interpretované v súlade s právom WTO, pretože právo WTO je súčasťou práva ES a členské štáty svoje národné pravidlá musia interpretovať v súlade s právom ES (a teda aj s právom WTO). V prípade Hermes ESD tiež rozhodol, že:
- *„tam, kde ustanovenie TRIPS môže byť aplikované tak na situácie spadajúce do rozsahu národného práva, tak aj na situácie spadajúce do rozsahu komunitárneho práva, je čisto v záujme Spoločenstva, za účelom predísť budúcim interpretačným nezrovnalostiam, aby toto ustanovenie bolo interpretované uniformne, bez ohľadu na iné okolnosti“*

Realizácia práva WTO prostredníctvom práva EÚ

Právo WTO v podstate vytvára režim odstraňujúci bariéry cezhraničného trhu, ako aj systém protipatrení, osobitných sankcií, ktorými sa štáty môžu brániť proti opatreniam iných členov WTO, ktorí tieto pravidlá porušujú

Jeho realizácia predpokladá aktivitu orgánov štátu, resp. Európskej únie. Podobne, ani rozhodnutia DSB nemajú priamy účinok v rámci vnútroštátneho práva, alebo v rámci práva EÚ

Na rozvinutie účinkov rozhodnutia DSB je preto potrebné pristúpiť k jeho transformácii.

Nariadenia č. 1515/2001, ktorým sa majú realizovať rozhodnutia DSB, ak DSB prijalo správu týkajúcu sa opatrení spoločenstva prijatých na základe antidumpingového alebo antisubvenčného nariadenia, Rada môže, ak to považuje za potrebné, na návrh predložený Komisiou, zrušiť alebo zmeniť a doplniť opatrenie (napr. vyrovnávacie clo) alebo prijať iné osobitné opatrenia, ktoré sa považujú za potrebné. (Rozsudok Súdneho dvora vo veci **C-533/10 „CIVAD“** z 14. júna 2012)

Realizácia vybratých ochranných mechanizmov práva WTO orgánmi EÚ

Ide najmä o ochranu pred subvenciami, dumpingom, nadmerným dovozom. Všetky tieto mechanizmy predstavujú *čisto defenzívny systém*, ktorý neumožňuje priamo sa brániť proti narušeniu cezhraničného obchodu (napr. žalovať tretí štát a domôcť sa rozhodnutia, ktorým by bol povinný odňať poskytnutú subvenciu, zakázať dumpingové správanie sa...)

Ochrana je nepriama – prostredníctvom osobitnej sankcie **vyrovnávacieho cla**

Dohovor o subvenciách a vyrovnávacích opatreniach WTO

Semaforový systém subvencií – červené (zakázané), žlté (napadnuteľné) a zelené (dovolené) – neskôr bola **zrušená** právna úprava dovoľovaných (zelených) subvencií

Subvencia v zmysle dohody o subvenciách: finančný príspevok vlády alebo akejkoľvek verejnej právnej inštitúcie na území zmluvného štátu v prospech špecificky určeného podnikateľa. Na obranu proti subvenciám je umožnené signatárom uvaliť **vyrovnávacie clo**.

Subvencie ako pojem práva WTO je potrebné odlíšiť od pojmu štátna pomoc, ako pojmu práva EÚ – Poskytovanie štátnej pomoci v rámci EÚ nemusí mať iba protisúťažný dopad na podnikateľov v rámci únie, ale môže v prípade vývozu tovaru do tretích krajín predstavovať porušenie antisubvenčného práva

Na vykonanie antisubvenčného dohovoru v rámci EÚ bolo prijaté **nariadenie č. 597/2009 o ochrane pred subvencovanými dovozmi** (tzv. *antisubvenčné nariadenie*).

Mechanizmus ochrany pred deformáciami na vnútornom trhu spôsobenými zvýhodneniami „*mimoúnijných*“ podnikateľov zo strany tretích štátov. V prípade ak tretí štát poskytne subvenciu, ktorá je napadnuteľná a je spôsobilá spôsobiť vážnu škodu výrobnému odvetviu v rámci únie, môže **Rada na návrh Komisie uvaliť na dovážaný tovar** (produkovaný subvencovaným podnikateľom) vyrovnávacie clo.

Počas konania môže aj Komisia uvaliť dočasné vyrovnávacie clo.

Dohovor o vykonaní čl. VI zmluvy GATT 1994 – Antidumpingový dohovor

Právna úprava postupu orgánov EÚ pri **realizácii ochrany pred dumpingom je koncentrovaná do nariadenia č. 1225/2009 o ochrane pred dumpingovými dovozmi**

V prípade ak dovoz a predaj tovaru za dumpingové ceny predstavuje závažnú ujmu hospodárskemu odvetviu v rámci EÚ, je možné uvaliť vyrovnávacie (antidumpingové) clo na zvýšenie ceny tovaru.

Dohovor o ochranných opatreniach

Ochrana hospodárstva pred neúmerným zvýšením dovozu.

Umožňuje sa dočasné uzavretie určitého segmentu hospodárstva a tento mechanizmus môžeme považovať za **právne dovolený protekcionizmus**. Podľa **nariadenia č. 260/2009 o spoločných pravidlách pre dovozy** môže byť dovoz podrobený pozorovaniu, alebo môžu byť uvalené ochranné opatrenia (dočasné zavedenie systému dovozných licencií, alebo kontingentov).

Ochrana subjektov dotknutých porušením práva WTO

Otázka možnosti dovolávať sa porušenia práva WTO orgánmi únie v rámci žaloby o **preskúmanie zákonnosti aktu orgánu EÚ**, alebo žaloby o **náhradu škody** v zmysle čl. 340 ods. 2 ZFEÚ

Vzhľadom na nedostatok priamej účinnosti práva WTO sa nemôžu ani štáty a ani jednotlivci domáhať toho aby Súdny dvor posudzoval platnosť aktu EÚ podľa práva WTO (výnimky *Fédiol* a *Nakajima*).

Akty orgánov EÚ nemôžu dotknuté subjekty z tohto dôvodu napadnúť ani žalobou o preskúmanie zákonnosti opatrenia orgánu Európskej únie. Situácia sa nezmení ani po prípadnom rozhodnutí DSB, ktoré by posúdilo opatrenie únie ako odporujúce pravidlám WTO.

Jednotlivci nemôžu z prípadného rozhodnutia DSB, ktoré sa ich týka, odvodzovať žiadne práva (napríklad voči subjektu – štátu, alebo EÚ, ak porušil právo WTO)

Jednotlivec nemá ani nárok z mimozmluvnej zodpovednosti EÚ v zmysle **čl. 340 ods. 2 ZFEÚ**, ak bol poškodený opatrením orgánu Únie, ktoré bolo v rozpore s právom WTO

Neexistencia nároku na náhradu škody je možné vidieť v tom, že právo WTO nezakladá práva jednotlivcom - keďže právo WTO nie je referenčným kritériom pre posudzovanie platnosti aktu orgánu EÚ, tak rozpor s ním nie je takou *protiprávnosťou*, ktorú predpokladá nárok na náhradu škody.

Unifikácia práva

Ekonomická integrácia môže postupovať aj neinštitucionálne (teda nie výlučne skrz budovanie medzinárodnej organizácie), resp. inštitucionálna stránka môže v rámci ekonomickej integrácie môže zohrávať iba druhotnú úlohu.

Určitá miera unifikácie alebo konvergenzie v rámci jednotlivých právnych úprav je preto pre ekonomickú integráciu viacerých štátov nevyhnutná.

Zjednocovanie právnej úpravy možno považovať za menej invazívne oproti vytváraniu integračnej medzinárodnej organizácie.

Medzinárodné organizácie podporujúce ekonomickú integráciu vytvárajú v rámci svojich regulačných aktivít aj právne predpisy, ktoré svojou povahou a účinkom pôsobia vo vnútroštátnom právnom poriadku, alebo vytvárajú pôdu pre ich prijatie

Vytvorenie inštitucionálnej základne pre unifikáciu práva môže byť:

- výlučným predmetom činnosti, resp. cieľom založenia takejto organizácie (napr. Haagska konferencia o medzinárodnom práve súkromnom)
- jednou z činností medzinárodnej organizácie. Medzinárodná organizácia pôsobí ako pôda pre vytvorenie unifikovaných pravidiel, ktoré majú za cieľ odstrániť rozdielnosti v právnych úpravách a napomôcť tak ekonomickej integrácii.

Do úvahy prichádza nie len činnosť normotvorná ale aj činnosť **rozhodovacia**

napr. rozhodcovský súd pri medzinárodnej obchodnej komore v Paríži [International Chamber of Commerce], resp. **Stredisko pre riešenie sporov z investícií** [ICSID – International Centre for Settlement of Investment Disputes]

v konečnom dôsledku vedie k podpore cezhraničného obchodu a tým aj ekonomickej integrácie.

Pôsobenie medzinárodných organizácií pri cielenej unifikácii práva prejavuje rôzne

- príprava návrhu medzinárodnej zmluvy
- vypracovanie modelového právneho predpisu

Na pôde medzinárodnej organizácie (alebo orgánu), napríklad **UNCITRAL, (United Nations Commission on International Trade Law)** alebo **inštitút UNIDROIT** (International Institute for the Unification of Private Law) sa nevytvorí návrh medzinárodnej zmluvy, ale vzorový text predpisu (často označovaný ako **tzv. modelový zákon**), ktorý je spôsobilý, byť použitý ako vzor pre vydanie vnútroštátneho právneho predpisu.

V niektorých prípadoch vytvárajú tieto organizácie iba tzv. **soft-law** pravidlá, ktoré nie sú záväzné titulom určitej vonkajšej authority, ale spravidla **iba z dôvodu vôle strán.**

„opt-in“ právne úpravy ako súbory regulácií, do ktorých strany „*optujú*“, teda prejavia vôľu riadiť sa určitým súborom pravidiel, ktorý by inak nebol na daný vzťah použiteľný (napríklad **Princípy medzinárodných obchodných zmlúv** z dielne UNIDROIT).

Unifikácia práva v rámci Európskej únie

EÚ môže konať môže iba vo veciach, **v ktorých má zverenú právomoc (čl. 5 ZEÚ)**

„**Kompetenz-Kompetenz**“ - EÚ nemá možnosť sama rozhodovať o svojej právomoci

Príkladom, v rámci ktorého Európska únia unifikovala v zásade vnútroštátne súkromné právo v snahe zjednodušiť cezhraničné obchodovanie je **unifikácia medzinárodného práva súkromného a procesného nariadeniami EÚ.**

Úniové harmonizačné a unifikačné snahy môžu byť vyhradené iba pre určitú konkrétnu oblasť právnych vzťahov.

Koherentnosť vnútroštátneho práva je preto právna úprava, pôvodne určená iba pre úzku harmonizovanú (resp. unifikovanú) oblasť **prenesená vnútroštátnym zákonodarcom z jeho vlastnej vôle aj do právnej oblasti, v ktorej pôvodne nemala pôsobiť.**

Tento jav sa označuje ako ***spill over***.

***Spill over* efekt** je v súčasnosti jedným z výnimočných mechanizmov, ktorým **EÚ fakticky a čo do výsledku presahuje svoje kompetencie a spôsobuje zmenu vnútroštátnej právnej úpravy alebo aplikačnej praxe v oblastiach, v ktorých evidentne nemá právomoc.**

Efekt *spill over* v užšom slova zmysle **predstavuje prevzatie úniovej právnej úpravy mimo jej rozsah pôsobnosti**, resp. vytvorenie vnútroštátnej právnej úpravy podľa vzoru úniovej úpravy.

- buď **prevzatím obsahu** pravidla komunitárneho práva
- alebo **odkazom na pravidlo** komunitárneho práva.

Príkladom prevzatia obsahu práva EÚ môžeme uviesť únievé súťažné právo, ktoré sa v zásade vzťahuje iba na prípady s cezhraničným dopadom a **prípady bez cezhraničného účinku ostávajú** (v zásade) **predmetom úpravy vnútroštátneho zákonodarstva**.

Vnútroštátne zákonodarstvo je – okrem určitých výnimiek – vytvorené podľa úniovej úpravy. Celý obsah úniovej úpravy (alebo jeho podstatná časť) sa tak prenáša mimo svoj rozsah pôsobnosti (teda do roviny aplikácie vo vnútroštátnych prípadoch) - efekt *spill over* sa môže dosiahnuť aj rozšírením pôsobnosti únievých predpisov prostredníctvom odkazu na tieto únievé predpisy

Podľa judikatúry Súdneho dvora EÚ má Súdny dvor právomoc dať odpoveď na prejudiciálnu otázku aj v prípade, ak sa týka výkladu európskeho práva vo vzťahu k situácii, kedy nastal efekt *spill over*

C-3/04 „Poseidon chartering - Ak sa totiž vnútroštátna právna úprava prispôsobí riešeniam, ktoré prináša pre čisto vnútorné situácie, riešeniam upravenými v práve Spoločenstva, aby sa tak vyhlo najmä výskytu diskriminácie alebo prípadným narušeniam hospodárskej súťaže, existuje určitý záujem Spoločenstva na tom, aby dostali ustanovenia alebo pojmy prevzaté z práva Spoločenstva jednotný výklad bez ohľadu na podmienky, za ktorých sa majú uplatniť, a to preto, aby sa vyhlo v budúcnosti ich rôznym výkladom.

Určitú formu takejto autonómnej unifikácie práva predstavujú aj tzv. **právne transplantáty**.

- prevzatie cudzích právnych riešení (v tom najširšom slova zmysle), vytvorených mimo právneho poriadku, v ktorom majú tieto po implantácii pôsobiť.

Právne transplantáty:

- Normatívne
- Aplikačné

Niekedy je cudzí právny vzor ustanovený záväzne, **spravidla formou nadnárodného alebo medzinárodného prameňa práva, ktorý núti štát, aby vo svojom vnútroštátnom právnom poriadku takýto právny inštitút vytvoril, alebo uznal jeho pôsobenie.**

Ďakujem za pozornosť